

De hop zat daar in een maisveld en kon tot op ongeveer 5 m genaderd worden, zoodat twijfel is uitgesloten.

Vervolgens nam de heer J. Baars te Rijssen op 27 October 1943 een hop waar bij een steenfabriek aldaar; de vogel zwierf daar al eenige dagen rond en werd door tal van waarnemers goed geobserveerd. De eigenaar van deze fabriek had bijna 50 jaar geleden eens een nest van de hop gevonden op het terrein van de fabriek, tusschen leembrokken; het bevatte vier jongen.

Tenslotte zag ik zelf op 6 November 1943 een ex. tusschen Haaksbergen en het gehucht Rekken, nabij de duitsche grens. De vogel zat in een weiland en vloog, toen ik langs fietste, in een der elzen langs den weg.¹⁾

Na het verschijnen van het betreffende gedeelte van de Nederl. Vogels, (afl. 3, zomer 1937) werden in Ardea, Limosa, de Levende Natuur en In Weer en Wind de volgende waarnemingen vermeld:

5 Mei 1938, Aalten (Lev. Nat., 43, p. 96); 12 Mei 1938, Santpoort (Limosa, 11, p. 124); Mei 1938, Watergang, N.H. (ibidem, naar Amoeba, 17, p. 158); eind Mei—1 Juni 1938, Overveen (Lev. Nat., 43, p. 96); 4 Juni 1938, De Zilk (Limosa, 11, p. 124, naar Amoeba, l.c.); Aug. 1938, Vroomshoop (idem); 10 Mei 1939, Texel (Ardea, 29, p. 222); 24 April 1940, bij Ede (Limosa, 13, p. 89); 26 April 1940, Oostvoorne (Lev. Nat., 45, p. 64); 1 Mei 1941, Langweer (Limosa, 15, p. 36); 14—16 Mei 1941, Katwijk a/d Rijn (Ardea, 31, p. 134); 28 Mei 1941, Zelhem (In Weer en Wind, 7, p. 24); 12 Oct. 1941, Middelbeers, N.Br. (Limosa, 15, p. 36); 22 Nov. 1941, Hilversum (ibidem); 4 Mei 1942, Ringstation Ockenburg, Den Haag (ibidem, 16, p. 69); 19 Mei 1943, Wassenaar (ibidem, 16, p. 113); tenslotte het nieuwe broedgeval (ibidem, 16, p. 112—114). (Redactie; t. K.).

Ornithologie van Nederland,

1943, 2e mededeling

DOOR

Dr C. G. B. TEN KATE.

Garrulus glandarius subsp. — Vlaamse gaai. In September en October 1943 talrijk in Soest; het optreden droeg een invasie-achtig karakter.

(R. Tolman).

3 Oct. 1943 resp. 3, 6 en 7 trekkende ex. op het Kampereiland.

(t. K.).

5 Nov. 1943 2 ex. op Schokland.

(Meded. t. K.).

Carduelis c. carduelis (L.) — Putter. Eind Mei/begin Juni 1943 2 × 1 ex. op ongeveer de zelfde plaats tussen Heemstede en Vogelenzang.

(M. Dijkstra).

In het laatst van Mei 1943 werd een nest gevonden in een boomgaard onder Vogelenzang; de jongen vlogen 8 Juni uit.

(J. P. Strijbos).

16 Mei 1943 nest met 4 eieren bij Bloemendaal (Lev. Nat., 48, p. 31).

Nadat ik reeds in 1942 gedurende de gehele zomer in mijn tuin en naaste omgeving te Vlissingen putters had gezien, vond ik in 1943

¹⁾ Een groot aantal, na het ter perse gaan van dit no., ontvangen gegevens, waaronder ook weder een positief broedgeval, zullen in een aanvullende publicatie worden verwerkt.

één nest, dat op 26 Juni 4 vliegvlugge jongen bevatte, in een amerikaansche lijsterbes (zg. meelbes). Er broedden zeker nog 3 à 4 andere paren. Op 31 Aug. vertoefden $\pm$ 20 à 30 oude en jonge ex. in mijn tuin.

(G. J. M. de Greef).

Haverschmidt (Nederl. Broedvogels, 1942, p. 122) noemt voor het Westen alleen de Beer, Oost-Voorne, Schouwen, Noord-Beveland en Zeeuws-Vlaanderen. (t. K.).

Carduelis spinus (L.) — Sijsje. 16 Juni 1943 werd op het Ringstation „Ockenburg”, Den Haag, een zeer jong ex. gevangen. (M. J. Tekke).

Carduelis flammea cabaret (P. L. S. Müll.) — Klein barmsijsje. 1 Aug. 1943 werd op het Ringstation „Ockenburg”, Den Haag, een zeer jong ex. gevangen. (M. J. Tekke).

Serinus canarius germanicus Laubm. — Europese kanarie. 20 Dec. 1942, $\pm$ 20 ex. voedselzoekend op de onkruiden in het Bosserveld ten NW van Maastricht.

18 Juli—27 Aug. 1943 geregeld 3—5 ex. op de algemene begraafplaats aan de Tongerse weg aldaar, waarbij herhaaldelijk volop zingende $\sigma\sigma$. Op 1 Augustus bouwde aldaar een ex. aan zijn nest, dat op $\pm$ 2½ m hoogte gelegen was in de afhangende zijtakken van een zilverspar. Op 8 Augustus waren er 3 eieren en op 27 Augustus waren de jongen groot genoeg om te worden geringd. Trek van deze soort nam ik met de heren Jac. en Jos. Paulissen waar te Caberg en in het Bosserveld vanaf 4—heden, 11 October. (G. W. A. Panhuysen).

Hoewel verschillende gegevens over zingende ex. bekend waren (zie Avif. Limb., p. 40), was tot nu toe te Maastricht het broeden nimmer positief vastgesteld. In 1943 werd een nauwkeurig onderzoek ingesteld en op 15 Mei een nest met jongen gevonden in een acacia op bovengenoemde begraafplaats. Volgens een lage schatting zouden er dit jaar in en om de stad een tiental broedparen zijn geweest. (Zie Nat. hist. Maandblad Limburg, 32, p. 82). (t. K.).

Op 25 April 1943 5 ex., waarbij 2 zingende $\sigma\sigma$, in het „Bosch” te Amsterdam. (Lev. Nat., 48, p. 31).

Vanaf 2 Mei 1943 gedurende de gehele maand een zingend ex. in een tuin te Driehuis bij Velsen. (ibidem, p. 30 en 54).

Op 3 en 4 Juni 1943 een zingend ex. te Aerdenhout. (ibidem, p. 54).

Emberiza c. calandra L. — Grauwe gors. 4 Nov. 1943 $\pm$ 12 ex. dicht bij de Eemmond, zich te goed doend aan de korrels, die uit de daar opgetaste tarweschoven waren gevallen. (R. Tolman).

Emberiza hortulana L. — Ortolaan. In het Soester Eemgebied, tussen de Kleine en de Groote Melm, nam ik op 9 Oct. '43 een troep van $\pm$ 60 ringmussen (*Passer montanus*) waar, die zich aan de Eemmond voedden met de zaden van *Polygonum mite*. Toen zij opvlogen, scheidden zich een 6-tal vogels af, die ortolanen bleken te zijn en zich later weer bij de ringmussen voegden. (R. Tolman).

Anthus c. campestris (L.) — Duinpieper. 2 en 3 Sept. 1943, 1 ex. te Borssele, Z.-Beveland. (Lev. Nat., 48, p. 160).

Anthus tr. trivialis (L.) — Boompieper. 31 Oct. 1943 tussen Schin op Geul en Berghof, gem. Wylré, L., 1 ex. zeer nabij overvliegend N $\rightarrow$ Z. De lokroep klonk „tjes”. De onderzijde was warm geelbruin, waarop ik vlekjes duidelijk kon zien. Lokroep, habitus en vlucht waren duidelijk anders als die van de graspieper. (P. Hens).

Volgens de Nederl. Vogels, p. 162, is de laatste waarneming 20 October (1931, Eindhoven); sindsdien zijn geen latere data gepubliceerd. (t. K.).

Motacilla alba subsp. — Witte kwikstaart. 29—30 Sept. 1943 troep van enige 100en ex. bij de waterbasins te Leiduin (Vogelenzang). Zij joegen er op de vele muggen en sliepen in het riet langs de Leidse vaart. (M. Dijkstra).

Parus a. ater L. — Zwarte mees. Sinds 6 Sept. 1943 veel in mijn tuin te Vlissingen; 10 Sept. $\pm$ 50 à 60. (G. J. M. de Greef).
Vóór 23 Sept. 1943 „haast dag aan dag soms 40 bij elkaar” te Borssele, Zuid-Beveland. (Lev. Nat., 48, p. 92).
7 Oct. 1943, $\pm$ 15 ex. in het plantsoen te Kampen. (Meded. t. K.).
1 Nov. 1943, $\pm$ 15 ex. op de Noordoostpolderdijk ten W. van Schokkerhaven. (Meded. t. K.).

In April 1943 broedgeval in de bossen van Duinrell, Wassenaar. (Lev. Nat., 48, p. 30).

Regulus i. ignicapillus (Temm.) — Vuurgoudhaantje. 26 Aug. 1943, 1 ex. bij het Buurthuis op Marken. (W. J. Resoort).
24 Oct. 1943, 1 ex. bij de ijsbaan te Huizen. (J. E. Sluiters).
1 Nov. 1943, $\pm$ 10 ex. op de Noordoostpolderdijk ten W. van Schokkerhaven. (Meded. t. K.).

Lanius c. collurio L. — Grauwe klauwier. Naar aanleiding van de mededeling in Limosa 15, p. 114, vermeld ik nog de volgende broedgevallen:

1941: 14 Juli zag ik 2 adulte ex. in gezelschap van 6 pas uitgevlogen jongen aan de rand van de Spaarndammer Polder, gem. Velsen.
1942: 6 Juni nam ik op dezelfde plaats 2 oude vogels waar. Na enig zoeken vond ik het nest op ca. 70 cm hoogte in een *Salix*; het bevatte 6 eieren. Later zijn de vluchtige jongen waargenomen. De biotoop was als volgt samengesteld: een klein bosje met veel vlieren en verder wilgen en elzen met rijke onderbegroeiing vooral van fluitekruid; in de omgeving: bouwland, enkele kleine stukjes tuingrond en een vochtige strook met riet- en struikgewas langs het Noordzeekanaal, in welke laatste naar hun gedrag te oordelen een paartje paapjes, *Saxicola rubetra* (L.), hun nest hadden. Doornstruiken of prikkeldraad ontbraken!

Later op de dag zag ik nog een paartje aan de rand van een duindoornveld in de Heemskerker duinen, dat daar ook ongetwijfeld zijn nest had.

De volgende dag ontdekte ik nog een nest met eieren in een solitaire meidoorn op de berm van de spoorwegdijk bij de Velsse spoorbrug.

(A. L. J. van IJzendoorn).

27 Juni 1943 vond ik midden in het polderland van Zuid-Beveland een in aanbouw zijnd nest in een kleine meidoornstruik. (G. J. M. de Greef).

Muscicapa h. hypoleuca (Pall.) — Zwartgrijze vliegenvanger. In 1943 broedde een paartje in een nestkastje in het parkachtige cultuurgeedeelte nabij het jachtslot van het Nationale Park „De Hoge Veluwe.

(A. B. Wigman).

Een 5-legsel dezer soort werd op 15 Juni 1943 door mij aangetroffen in een nestkastje in een tuin te Woensel bij Eindhoven. Later werd dit nest, vermoedelijk door eekhoorns, verstoord. (H. Ruiter).

In de naaste omgeving van Wierden, Ov., waar in een boscomplex ongeveer 150 nestkasten hangen, waren er in 1943 meer dan 50 door zwartgrijze vliegenvangers bezet. Ook bij Almelo, Enschede, Dene-kampen in de omgeving van Winterswijk waren zij dit jaar zeer talrijk. (J. P. Strijbos).

Volgens Haverschmidt (Nederl. Broedvogels, 1942, p. 103) waren, afgezien van een tweetal broedgevallen uit vroeger jaren, uit het Westen van ons land, tot nu toe in Gelderland de westelijkste broedplaatsen Velp (1931) en Wageningen (1928), terwijl uit Noord-Brabant alleen Breda (1927) wordt vermeld. (t. K.).

Locustella l. luscinioides (Savi) — Snor. Terwijl het voorkomen van deze soort reeds vroegere jaren in de omgeving van Alblasserdam werd vastgesteld, was ook in 1943 op meerdere plaatsen de karakteristieke zang in verschillende rietterreinen in de omgeving van Alblasserdam, Kinderdijk en Streepkerk te horen. (H. Ruiter).

Acrocephalus paludicola (Vicill.) — Waterrietzanger. 1 Sept. 1943, 1 ex. aan de kust bij Huizen. (Resoort en Slijper).

5 en 28 Aug. 1943, telkens 1 ex. gevangen bij Kinderdijk, tijdens het vangen van rietzangers enz. voor ringdoeleinden. (H. Ruiter).

Gegevens uit het binnenland zijn, afgezien van positieve en dubieuze broedgevallen, zeldzaam. Na de gegevens, vermeld in de Nederl. Vogels, p. 248, werden nog de volgende waarnemingen bekend: 8 Aug. 1937, Hollands Diep (Limosa, 10, p. 110); 12 Aug. 1938, Amsterdamer polder (Ardea, 28, p. 108) en 15 Juli 1940, Laarder Waschmeer (Ardea, 30, p. 254). (t. K.).

Turdus t. torquatus L. — Beflijster. 14 Oct. 1943, 2 ♀♀ op de dijk van de Noordoostpolder tussen Urk en Lemmer. (J. Muller).

Luscinia sv. cyanecula (Wolf) — Witgesterde blauwborst. 1 Juli 1943, 2 ex. tegen de berm van de straatweg tussen Weesp en Bussum.

(J. H. Smidt van Gelder).

Volgens de Nederl. Broedvogels, p. 94, werd de soort de laatste jaren in het laagveengebied beoosten de Vecht alleen en dan nog zeer onregelmatig bij Kortenhoef broedend aangetroffen. (t. K.).

Alcedo atthis ispida L. — Ijsvogel. 21 en 31 Juli 1943, ♂ aan de 's Gravenpolderse Weel, Zuid-Beveland. (Lev. Nat., 48, p. 91).

4 en 12 Aug. 1943, ♀ of juv. aan de Kattendijkse dijkval, Zuid-Beveland. (ibidem).

11 Aug. 1942, 1 ex., Sas van Goes. (ibidem).

De auteur meent dat deze vroege trek vermoedelijk als „voortrek” van ongepaarde of jonge vogels beschouwd moet worden, daar de ijsvogel nog vrij laat broedt (voor de tweede maal).

Naar aanleiding van de waarneming op 12 Juli 1938 te Alblasserdam wees ik er reeds op, dat de verplaatsingen bij uitzondering mogelijk reeds in Juli aanvangen. (Limosa, 11, p. 124). Dit is dus nu bewezen, daar de ijsvogel op Zuid-Beveland geen broedvogel is. (t. K.).

Dryobates major subsp. — Grote bonte specht. De volgende trekgegevens kwamen binnen:

23 Aug. 1943, ♂ ad., Marken; 25—28 Aug., juv. ex., ibidem.

(W. J. Resoort).

28 Aug., 2 ex., Kampereiland.

(Meded. t. K.).

Eind Aug., opvallend veel ex. in de Haarlemmerhout.

(A. van der Most van Spijk).

1 Sept., 1 ex. bij Kampen.

(Meded. t. K.).

9 Sept., 3 ex. in het polderland tussen Nieuwveen en Langer Aar.

(M. Dijkstra).

12 Sept., enige ex. in mijn tuin te Vlissingen. (G. J. M. de Greef).

In October en begin November vrij geregeld 1 ex. (8 Nov. 3 ex.) in het plantsoen te Kampen, een paar maal ook in de naaste omgeving van de stad; 13 Oct. 2 of 3 ex. op het kerkhof te IJsselmuident.

(t. K. en meded. t. K.).

Falco peregrinus subsp. — Slechtvalk. Op 19 April 1943 vier stuks tegelijk om de „Lange Jan” van Delft. In Mei niet waargenomen wegens uitsledigheid, doch gedurende de gehele maand Juni nog één ex. aanwezig. (W. Hellebrekers).

Volgens de Nederl. Vogels, p. 416, werd overzomeren sporadisch geconstateerd. Gedurende Juni 1936 vertoefde een ♀ ad. op Vlieland (Ardea, 26, p. 71). De trek schijnt even na half Juli aan te vangen: 17 Juli 1929, Haastrecht (Ardea, 31, p. 122); 17 Juli 1937, de Beer (Ardea, 27, p. 108); 17 Juli 1941, Arnhemse broek (Ardea, 31, p. 122); 18 Juli 1940, Hoophuizen (Ardea, 30, p. 244). (t. K.).

Falco s. subbuteo L. — Boomvalk. Op 21 Aug. 1943 werd door mijn dochtertje met enige N.J.N.-ers te Oostkapelle op Walcheren een jonge boomvalk op de grond zittend aangetroffen; deze was de vorige dag, toen een jongen in de nestboom klom, uit het nest gevlogen. (G. J. M. de Greef). In de bossen bij Venrode en Zegenwerp bij Boxtel werd gedurende het gehele seizoen 1943 een boomvalkpaartje aangetroffen. (J. R. H. Schaank). Haverschmidt (Nederl. Broedvogels, p. 33) noemt voor Zeeland uitsluitend Schouwen, terwijl hij er op wijst, dat voor Noord-Brabant gegevens tot nu toe ontbraken. (t. K.).

Buteo b. buteo (L.) — Buizerd. In 1941 en 1942 resp. 4 en 2 nesten in het Montferland. (In Weer en Wind, 7, p. 24). In 1943 3 nesten in de naaste omgeving van Ommen. (Ibidem, p. 164).

Buteo buteo vulpinus (Gloger) — Valkbuizerd. Bij een bezoek aan het Kasteel Wynandsrade te Wynandsrade, L., zag ik daar in de hal een opgezette buizerd, welke mij een zeer typische valkbuizerd bleek te zijn en wel, te oordelen naar de breede eindband op de vosrode staart, een oud voorwerp. Onder het postament stond vermeld, dat het stuk op 17 Februari 1909 was verzameld te Wynandsrade en dat het een ♂ was.

De valkbuizerd, welke een uitgesproken trekvogel is, die o.a. in Afrika tot in het zuiden van dat werelddeel overwintert, wordt zelden in ons land in de winter waargenomen. Dit is het vierde winter-exemplaar, dat thans uit Nederland bekend is.

De eigenaar, de heer G. Opfergelt te Wynandsrade, was zo vriendelijk mij de vogel voor mijn collectie aan te bieden, waarvoor ik hem hier nogmaals mijn dank betuig.

Op 11 October 1943 vloog een valkbuizerd zich dood te Houtheem, L. en werd mij gelukkigerwijze gebracht. De vogel, welke jammer genoeg een vrij groot aantal veren op de bovenkop miste, bleek mij een zéér oud ♀ te zijn (ovarium 16×5 mm, grofkorrelig). Het stuk, dat nog grotendeels het oude zeer versleten kleed draagt, is aan de onderzijde nagenoeg uniform roodbruin met weinig in het oog vallend donkere dwarsbanden op de buik en hier en daar een lichtere vlek. De subcaudalen zijn niet wit, doch geheel rossig gekleurd, waarop donker roodbruine dwarsbanden. Van de 12 staartpennen zijn alleen de linker middelste en de 5de van buitenaf geteld in het rechter deel der staart geruid (volkomen); de overige behoren nog tot het oude kleed. Hun graad van slijtage is echter zeer verschillend, hetgeen, gezien de langzame rui dezer veren, niet verwonderlijk is. Deze versleten pennen zijn vaal bruin met aan het einde langs de schacht nog een spoor van roodbruin. Ze zijn van donker bruine dwarsbanden voorzien terwijl de eindband breder is dan de overige banden. De twee nieuwe pennen zijn gekleurd als volgt: a. de middelste (linker) is grijs met aan het einde, vooral aan de binnenvlag roodbruin. De basis, welke geheel door de bovenstaartdekveren is bedekt, is wit. Er zijn 7 smalle zwarte dwarsbanden aanwezig,

waarvan de laatste onduidelijk. De pen heeft bovendien een zeer brede zwarte eindband. De spits is roodbruin. Dezelfde tekening en kleur (zij het ook verschoten) wordt aangetroffen op de versleten middelste rechter pen, welke een gelijk aantal dwarsbanden van dezelfde afmetingen draagt. Door ouderdom verandert deze tekening dus blijkbaar niet. b. De 5de pen van buiten af geteld in het rechter deel van de staart is aan de buitenvlag grijs en aan de binnenvlag wit met eveneens een weinig roodbruin aan het einde aan beide zijden van de schacht, doch het meest aan de buitenvlag. Er zijn 8 zwarte dwarsbanden op de buitenvlag, waarvan de laatste onduidelijk; op de binnenvlag staan 5 zwarte dwarsbanden en treft men de onderbroken delen aan van nog drie banden. De eindband is eveneens zwart en zeer breed. De spits is roodbruin. Tekening en kleur van deze pen zijn gelijk aan die der corresponderende nog niet geruide pen in het linker-deel van de staart.

Bij het praepareren viel het mij op, dat geen enkele veer uitviel. De oude zeer versleten veren zaten dus nog goed vast, terwijl de nieuwe reeds geheel uitgegroeid waren. Aan de binnenzijde der huid waren geen donkere bloedspoeien aanwezig. Ik krijg de indruk, dat de rui (gedurende de trek?) tijdelijk tot stilstand was gekomen. De vogel was vet! Gewicht 800 gr.

De schubben der poten en tenen waren reeds grotendeels gewisseld. Er waren echter ook nog oude schubben aanwezig, waarvan er enkele gedurende het praepareren loslieten.

De vleugel, de slijtage in aanmerking genomen, had vers gemeten, een lengte van 388 mm en zal dus droog wel enige mm korter zijn. De lengte van de staart bedraagt 200 mm; de totale lengte van de vogel 0.555 m en de vlucht 1.32 m. Loopbeen 77 mm, waarvan onbevederd 51 mm (gemeten vanaf de inplanting der onderste veren tot aan het benedeneinde van het loopbeen). Rechteropperarmbeen (humerus) 108 en linker 107 mm. Beide dijbeenderen (femur) 76 mm. Borstbeen, gemeten vanaf de basis van het metasternum tot het meest uitstekend deel van de borstbeenkam (cristasternum) 59½ mm. Iris donkerbruin. Washuid citroengeel. Poten en tenen licht citroengeel.

(P. Hens).

Circus pygargus (L.) — Asgrauwe kuikendief. In het z.g. „Noord” of „Buitenveld”, de driehoek ten N van de spoorlijn Leeuwarden—Groningen, tussen de dorpen Hardegarijp, Roodkerk en Veenwouden, vond ik op 28 Mei 1943 een nest van de asgrauwe kuikendief met 1 ei. Zes dagen later bevatte het nog slechts de schaalresten van één leeggegeten ei. In dit gebied, waar de bruine kuikendief, ondanks de steeds voortgaande in cultuurbrenging, nog altijd vrij talrijk is (in 1943 vond ik 6 nesten, toebehorend aan minstens 4 broedparen) heb ik zijn asgrauwe verwant slechts een heel enkele maal zien overvliegen en er nog nimmer een nest van gevonden.

(Tsj. de Vries).

Accipiter gentilis gallinarum (Brehm) — Havik. Op 300 m van mijn woning op de „B u n d e r k a m p” bevond zich in 1943 een nest; 4 jongen kwamen groot.

(E. Evers).

In 1941 en 1942 resp. 2 en 1 nesten in het Montferland.

(In Weer en Wind, 7, p. 24).

In 1943 4 nesten in de omgeving van Ommen.

(Ibidem, p. 164).

Haliaëtus a. albicilla (L.) — Zeearend. Reeds 30 Augustus 1943 op de „Hoge Veluwe” waargenomen; de vroegste datum voor dit gebied is 10 September (1938; zie Limosa, 11, p. 126).

(A. B. Wigman).

Twee andere Augustus-waarnemingen zijn: 2 Aug. 1938, Papendrecht

(Limosa, 11, p. 125) en van 29 Augustus—October 1938, ZW-kust van Friesland (Ardea, 28, p. 103). (t. K.).

Pernis a. apivorus (L.) — Wespendif. Onder Ede (G.) in 1943 een horst, waarvan de 2 jongen uitvlogen. (A. B. Wigman).

In 1942 wederom een broedgeval in het Montferland; er kwamen 2 jongen groot. (In Weer en Wind, 7, p. 24).

Ciconia c. ciconia (L.) — Ooievaar. In Vught broedde in 1943 een paartje. (J. R. H. Schaank).

Bij Kampen werden op de nesten op het Kampereiland, op „het Oenen” in Kamperveen en het oude nest te Zalk geen jongen groot gebracht; over de overige nesten (zie Orgaan Cl. N. V., 5, p. 60) ontbreken gegevens. (t. K.).

22 Februari 1943 2 ex. bij Zoutkamp. (In Weer en Wind, 7, p. 91).

Volgens de Nederl. Vogels, p. 497, zijn de vroegste data: 21 Februari (1913, Gameren en Zegwaard) en 23 Februari (1927, Winterswijk). (t. K.).

Platalea l. leucorodia L. — Lepelaar. Op 12 April 1943 werden alle eieren geroofd van de kolonie op het Zwanenwater (ongeveer 170 nesten). In het laatst van deze maand gingen de lepelaars zich echter vestigen op een andere plaats (op het z.g.n. Bokkeneiland), waar de jachtopziener J. van Honschooten in begin Mei 283 nesten telde. De kolonie was dit jaar groter dan ooit te voren. De vogels werden nadien niet meer gestoord en vrijwel alle paren brachten met goed resultaat jongen groot.

In de kolonie van de Muy op Texel keerden de lepelaars dit jaar (1943) aanvankelijk even talrijk terug als de vorige jaren en vrijwel op tijd. Omstreeks half April werden de vogels echter verontrust en de gehele kolonie werd verlaten en gedurende veertien dagen werden er geen lepelaars meer in de Muy waargenomen. Daarna keerden zij echter weer terug op de oude broedplaats. In totaal bouwden ongeveer 60 paren een nest, maar van slechts vijftig nesten liepen de jongen voorspoedig uit. Waarschijnlijk verhuisde een deel van de populatie van de Muy na de verstoring naar het Zwanenwater. De heer N. Olbinsbergen, die gedurende de maand Mei waarnemingen deed, kon van zijn schuilhut uit een lepelaar waarnemen, welke geringd bleek te zijn. Jammer genoeg kon hij het ringnummer niet aflezen. Zeer waarschijnlijk was dit een exemplaar, dat indertijd geringd werd op het Zwanenwater, waar voor zoover mij bekend alleen lepelaars geringd werden. (In de Naardermeer en in de Muy werden nimmer lepelaars geringd)¹⁾. Hierdoor wordt de veronderstelling, dat de lepelaars van de Muy uit de kolonie van het Zwanenwater stammen, wel zeer plausibel. In 1940 werden in de Muy ruim 100 nesten geteld, in 1941 ongeveer 120 nesten, in 1942 was het aantal ongeveer even groot en in 1943 telde de kolonie 60 nesten, waarvan 50 met gunstig broedresultaat. (J. P. Strijbos).

Voorjaar en zomer 1943, in tegenstelling met vorige jaren, waarin soms een enkel ex. werd gezien, bij Harderwijk een gewone verschijning. Tegen of na zonsondergang zagen wij op de volgende dagen lepelaars langs de kust → NO trekken:

20, 21, 26, 27, 28 en 29 Mei resp. 38, 49, 3, 3, 25 (strijkend bij Hoophuizen) en 13 ex.;

3, 6, 7, 9, 10, 16, 17 en 30 Juni resp. 3, 1, 11, 1, 4, 1 (strijkend voor de kust N van Harderwijk), 5 en 20 ex.;

8, 16, 17 en 24 Juli resp. 14, 23, 8 en 8 ex.;

¹⁾ In het Naardermeer echter wel in 1910, met Rossitten-ringen; zie Orgaan Cl. N. V., 7, p. 98. (t. K.).

6 en 9 Augustus resp. 9 en 12 (→ ZW).

Te Hoo ph u i z e n waren er 29 en 31 Mei resp. 6 en 15 ex. en 7 Juni 8 ex. Bij Lage Bijssel (N u n s p e e t) 20 Juni 7 ex. en 20 Augustus 9 ex.

(A. A. Tjittes).

Bij Kampen nam ik zelf benoorden de Ketel alleen op 2 Augustus 9 ex. waar, rustend voor de kust. Een betrouwbaar beroepsjager deelde mij echter onlangs mede, dat hij bezuiden de Ketel, waar ik zelf in die periode nimmer kwam, in ieder geval van de laatste Juni-week af, mogelijk ook al eerder, tot half Juli (na welke datum hij niet meer ter plaatse was geweest) bijna iedere avond lepelaars zag strijken op een bank voor de kust, tot een maximum van tegen de 40 ex., komend uit de richting Elburg. Vermoedelijk waren dit dus wel ten dele dezelfde vogels, die bij Harderwijk passeerden.

In de Noordoostpolder zag alleen E i k e l b o o m op 6 Juli 3 ex., die uit het O komend, even invielen in een kwelplas ZO van Urk. (t. K.). 23 Oct. 1943 3 ex. op een slibbank in het IJselmeer bij de E e m m o n d (één met defecte, afhangende vleugel). (R. Tolman).

Ardea c. cinerea L. — Blauwe reiger. De kolonie op „Overvoorde” te Rijswijk, Z.H., was in 1943 in tact; die op „Zorgvliet” te ’s Gravenhage was dit jaar echter verlaten. (L. J. Kleyn).

Ardeola ralloides (Scop.) — Ralreiger. Op 3, 8 en 10 Juli 1943, 1 ex. in het „Bosch” van Amsterdam, aan het Nieuwe Meer.

(In Weer en Wind, 7, p. 212).

Volgens de Nederl. Vogels, p. 521, is dit de 10e vondst uit deze eeuw. (t. K.).

Ixobrychus m. minutus (L.) — Woudaapje. In 1943 broedde het woudaapje op twee plaatsen in de omgeving van Alblasserdam: op 18 Juli werd door mij een nest met twee grote jongen aangetroffen, terwijl een tweede, reeds uitgelopen broedsel, mij op 5 Augustus werd gewezen.

(H. Ruiter).

Zie ook Limosa, 14, p. 123.

(t. K.).

Cygnus bewickii Yarr. — Kleine zwaan. Omstreeks midden Juli 1942 9 ex. voor de kust tussen Kamperveen en Elburg; op 30 September en 15 October waren zij er nog steeds. (In Weer en Wind, 7, p. 48).

Tot nu toe waren enige Juni- en één Juli-waarneming bekend. (Zie de Nederl. Vogels, p. 538 en Limosa, 14, p. 62).

Anas strepera L. — Krakeend. In het reeds bij de asgrauwe kuikendief (p. 157) nader aangeduide terrein in Friesland vond ik op 14 Mei 1943 onder één van in een groepje bijeen staande ruige wilgen (*Salix caprea*) een nest van de krakeend met minstens 7, leeggegeten (uitgepikte) eieren. In 3 daarvan was slechts een gat van omstreeks 1 cm middellijn gehakt, zodat lengte en breedtematen nog gemakkelijk konden worden vastgesteld. Deze, gevoegd bij de roomkleur van de eischaal en de in het nest aanwezige veertjes en dons sluiten elke twijfel aan de juistheid van de determinering uit. Van die veertjes zegt niemand minder dan Heatly Noble („British Birds”, II, p. 20): „it would be difficult to confuse them with those of any other duck”. (Tsj. de Vries).

Anas cr. crecca L. — Wintertaling. Op de Kampinasche heide tussen Bortel en Oisterwijk broedden in 1943 enkele paartjes.

(J. R. H. Schaank).

Aythya ferina (L.) — Tafeleend. Van deze eendensoort vond ik in 1943 drie nesten. Het eerste lag op de wijze, die bij de soort gebruikelijk is, op de grens van land en water in een zeggenpol, onder Suawoude, Fr.

en bevatte op 31 Mei negen, enigszins bebroede eieren, die alle zijn uitgekomen. Het tweede vond ik op 7 Juni onder R o o d k e r k, Fr. Het lag op een zeggenpol, die slechts weinig groter was dan het nest zelf, ongeveer 50 cm uit de wal in een veenpet, was aan alle kanten door open water omgeven en viel reeds van verre in het oog. Ik joeg het ♀ er af en constateerde, dat het zes bebroede eieren bevatte.

Het derde lag niet ver van het tweede op een drijftilletje in een oude veenplas. Het werd eveneens op 7 Juni gevonden en bevatte de schaalresten van 3 uitgepikte eieren benevens één ongeschonden ei. Aangezien geen oude vogel op het nest werd aangetroffen en dit ook nog geen dons of veertjes bevatte, bestaat de mogelijkheid, dat het niet van de tafel-, doch van de kuifeend zou kunnen zijn. In nestplaats toch komen beide soorten overeen en ook de eieren vertonen veel gelijkenis. Daar echter in dit gebied (het reeds meergenoemde „Noord” of „Buitenveld”) sinds eind April geen kuifeenden meer werden waargenomen en er zich daarentegen steeds minstens zes paartjes tafeleenden ophielden, mag dit nest ook met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid aan laatstgenoemde soort worden toegevoegd. (Tsj. de Vries).

Aythya n. nyroca (Güld.) — Witoogeend. Naar Dr W. H. v a n D o b b e n mij mededeelde vertoefden 7 Nov. 1943 6 ex. van deze soort op een waterrijke kleiput van de Grebbe en Blauwkamers uiterwaarden bij de G r e b b e (U.). Op 10 November nam ik ter plaatse nog 4 ex. waar. (A. B. Wigman).

Mergus m. merganser L. — Grote zaagbek. Op 17 Juli 1943 zag ik 1 ♂ ad. en 2 ♀♀, in de slagpenrui, op het „Z w a r t e M e e r” (tussen de Noordoostpolder en het Kampereiland). (t. K.).

In de Nederl. Vogels, p. 656, worden slechts twee Juli-waarnemingen vermeld, beide uit dezelfde omgeving. Sindsdien werd alleen nog één Juni-waarneming gepubliceerd: 12 Juni (1941, Vierakker; Ardea, 31, p. 120). (t. K.).

Phalacrocorax carbo sinensis (Shaw en Nodder) — Aalscholver. In 1943 hebben aalscholvers zich gevestigd op de buitenplaats „Overvoorde” te R i j s w i j k, Z.H. De nieuwe vestiging is gelegen op ongeveer 800 m van de buitenwijken van 's G r a v e n h a g e. Doordat het terrein niet toegankelijk was, heb ik het aantal nesten niet kunnen tellen; wel heb ik tijdens een korte waarneming $\pm$ 30 rondvliegende vogels gezien.

(L. J. Kleyn).

Burhinus oe. oedicnemus (L.) — Griel. In 1943 werden geen broedresultaten bekend van de grielen uit de duinen van N o o r d w i j k e r h o u t, V o g e l e n z a n g en Z a n d v o o r t. In de B e r g e r -duinen hebben in 1943 minstens 6 paren gebroed. Ondanks de onrust, welke in deze duinen heerste door militaire oefeningen, was het aantal broedparen daar dus niet geringer dan vorige jaren het geval was. Wel vestigden zich de broedparen op andere plaatsen en hadden zij zich „verzet”. Van drie paren zag de jacht-opziener P. R o o s i n g de jongen, die toen reeds bijna vliegvaardig waren. Waarschijnlijk hebben dit jaar ook weer grielen gebroed in de duinen achter B l o e m e n d a a l, wat sinds jaren niet meer het geval was. De vogels werden daar in de broedtijd telkens waargenomen. (J. P. Strijbos).

Phalaropus lobatus (L.) — Grauwe franjepoot. 22 Juli 1943 1 ex. in de N o o r d o o s t p o l d e r tussen Schokkerhaven en Urk. (t. K. en Muller).

Himantopus h. himantopus (L.) — Steltkluit. 12 Juni 1943 zag de bewaker van de M o k k e b a n k (onder Laaxum, Gaasterland) aldaar 3 ex.

(J. P. Strijbos).

23 Juni 1942 2 ex. in prachtkleed op het Groot-Eiland, dicht bij Hulst, Z.-VI.
(Lev. Nat., 47, p. 125).

Recurvirostra a. avosetta L. — Kluit. 29 April 1943, 11 paren te Hoophuizen; op 2 en 31 Mei nog 2 ex. aldaar; 2 Juni 1 ex. bij Harderwijk; 7 Juni 1 ex. te Hoophuizen. (A. A. Tjittes).

1 Sept. 1943, 2 ex. op het slik bij Huizen. (W. J. Resoort).

Voor de IJselmeerkust bij Kampen, zie *Limosa*, 16, p. 66. (t. K.).

Limosa l. limosa (L.) — Grutto. 19 en 26 September nog resp. 5 en $\pm$ 10 ex. aan de kust van het Kampereiland. (t. K.).

Zie ook de Nederl. Vogels, p. 851. (t. K.).

Scolopax r. rusticola L. — Houtsnip. In het laatst van Maart 1943 zag de jachtopziener van het landgoed „Koningshof”, Bloemendaal, twee nesten van de houtsnip met pas uitgelopen jongen.

Op een der eerste dagen van April 1943 werd op de buitenplaats „Het Snippenbosch” onder Aerdenhout een nest met 4 eieren gevonden; op 12 April bleek het te zijn verlaten (waarschijnlijk verstoord door een hond).

In Juli zag de jachtopziener W. Beun van deze buitenplaats aldaar een houtsnip met juist uitgelopen jongen. Het is niet onmogelijk dat dit ex. hetzelfde was van het nest, dat op 12 April werd verlaten. (J. P. Strijbos). Omstreeks half Augustus 1943 vloog een ex. zich dood te Kunrade, gem. Voerendaal. Dit zou een broedvogel geweest kunnen zijn. De eerste trekkers werden dit jaar te Valkenburg—Houthem waargenomen op 12 October. (P. Hens).

Chlidonias n. niger (L.) — Zwarte stern. Bij het Kampereiland passeerden 13 Juni 1943 resp. 5, 2 en 2 ex. en 14 Juni resp. 2 en 2 ex., die geheel de indruk maakten op de najaarstrek te zijn. (t. K.).

Bij Huizen nam in 1937 de soort ook weder toe vanaf half Juni (Vogels Zuiderzeegebied, 2e Aanv.). De herfsttrek vangt blijkbaar eerder aan dan tot nu toe werd verondersteld (zie ook de Nederl. Vogels, p. 874). (t. K.).

Chlidonias hybrida (Pall.) — Grote moerasstern. 25 Juni 1942 4 ex. in prachtkleed vissend in de kreek door de Van Remoorterepolder, gem. Sas van Gent. (Lev. Natuur, 47, p. 125).

Volgens de Nederl. Vogels, p. 877, is dit de eerste waarneming na 1938, toen er 2 kleine nederzettingen in ons land waren. (t. K.).

Hydroprogne tsch. tschegrava (Lepechin) — Reuzenster. Op 20 Aug. 1943 1 ad. ex. in volkomen prachtkleed, rustend op een zandbank voor de kust van het Kampereiland. De vogel zat eerst dicht bij de kust tussen veel andere sterns en meeuwen en viel direct op door zijn kolossale rode snavel (die aan de punt iets donkerder was) en zijn grootte. Toen alle vogels werden opgeschrikt door een overvliegende kuikendief, kon ik de reuzenster aanvankelijk nog steeds tussen de zeer vele andere vliegende vogels onderscheiden; nadat zij wat verder weg weer waren ingevallen, ontdekte ik hem spoedig weer en kon hem zelfs met het blote oog bijna direct weer terugvinden, zittend tussen enkele kapmeeuwen, die duidelijk kleiner waren. De hals was zeer zwaar, de gehele schedelkap volkomen zwart, de poten waren donker. Eerst zat hij zich steeds te pikken om tenslotte te gaan slapen met de kop in de veren. Totaal kon ik hem ongeveer een uur lang bekijken, hem afwisselend met een 12 $\times$ en een 8 $\times$ kijker observerend. Hij was ongeveer even groot als een kleine zeemeeuw. (t. K.).

Tot nu toe waren slechts 5 waarnemingen bekend, nl. 3 vondsten uit de vorige eeuw (Texel, Leiden en Loosduinen) en één uit Juni 1908 (Lem-

mer); verder één waarneming uit Augustus 1925 (Worrum; Vogels Zuiderzeegebied, 2e Aanv.). Dit zou dus het 6e geval zijn, maar precies twee weken tevoren werd bij Hoophuizen eveneens een voorwerp waargenomen, mogelijk wel hetzelfde (zie de Nederl. Vogels, p. 885). (t. K.).

Sterna s. sandvicensis Lath. — Grote sterns. Op de Mokkebank (onder Laaxum, Gaasterland), waar in 1942 geen enkel paar kans heeft gehad jongen groot te brengen, telde ik op 22 Juni 1943 $\pm$ 125 nesten van de grote stern. Dank zij de bewaking wisten deze paren hun jongen met goed gevolg groot te brengen. (J. P. Strijbos).

Sterna b. hirundo L. — Visdiefje. Op de Huisvennen tussen Boxtel en Oisterwijk vond ik in het seizoen 1943 op een polletje met 3 kapmeeuwenlegsels ook één legsel van de visdief. (J. R. H. Schaank).

Larus minutus Pall. — Dwergmeeuw. Op 18 Juni 1943 telde ik op de broedplaats van het vorige jaar in Friesland 18 paren broedende dwergmeeuwen. Door een hevige regenbui gingen verschillende broedsels verloren en ook later zijn tal van jongen omgekomen. Het resultaat was dan ook, evenals in 1942, niet erg bemoedigend. (J. P. Strijbos).

Op 22 Juli 1943 2 ad. + 1 juv. in de Noordoostpolder, tussen Schokkerhaven en Urk. (t. K. en Muller).

Larus c. canus L. — Kleine zeemeeuw. Bij het eierenzoeken in de Bergeren Schoorler duinen in 1943 gingen ook vrijwel alle legsels van deze soort verloren; alleen de „boomnesten” bleven gespaard. (J. P. Strijbos).

Larus a. argentatus Pont. — Zilvermeeuw. In 1943 heeft vrijwel geen enkel paar in de Berger- en Schoorler duinen jongen groot kunnen brengen; de eieren werden stelselmatig en grondig geraapt. Ook in de andere duinen van het vaste land van Noord-Holland en met de grote kolonie in de duinen achter de Westen op Texel was dit het geval. (J. P. Strijbos).

In dit verband zij verwezen naar de broedgevallen in de Noordoostpolder, die kennelijk een gevolg zijn van bovengenoemde verstoringen (zie dit no., p. 138). (t. K.).

Stercorarius sk. skua (Brünn.) — Grote jager. 31 Oct. 1941, 2 ex. bij Borssele, Zuid-Beveland. (Lev. Natuur, 47, p. 130).

Stercorarius parasiticus (L.) — Kleine jager. In het Natuurhistorisch Museum te Maastricht bevindt zich een adult ex. van deze soort, dat na verschillende dagen van stormachtig weer op 14 Oct. 1933 dood werd aangetroffen in het villapark te Maastricht. (P. Hens).

Stercorarius longicaudus Vieill. — Kleinste jager. In het Natuurhistorisch Museum te Maastricht bevindt zich een juv. ex. van deze soort, dat op 8 Oct. 1938 in de Peel bij Sevenum werd bemachtigd. De soort is nieuw voor de limburgse avifauna. (P. Hens).

Porzana pusilla intermedia (Herm.) — Kleinst waterhoen. 10 Aug. 1943 1 ex. op een kleine open plek in het rietveld van de Rothoek bij Amsterdam. Het meest viel mij de witte vleugelboeg op, veroorzaakt door de witte buitenvlag van de eerste slagpen. Ook de lichte, vleeskleurige poten waren goed te zien. De lengte van de middelste teen bedroeg, nagemeten aan verschillende prenten, 38 mm. 12 Augustus op dezelfde plaats weer 1 ex., dat nu opvloog. De snavel was groenachtig, de vogel zelf bruinachtig grijs, de witvlekking was niet duidelijk. Verder waren de kin, keel en voorborst witachtig; klaarblijkelijk betrof het een jong dier. Bij het invallen liet het scherpe „quick-quick”-geluidjes horen en en rateltje, dat ik niet weergeven kan. Zeer duidelijk was de witte vleugelboeg.

14 Augustus 2 ex. opgejaagd even voorbij bovengenoemde plaats, met den heer Brander. Naar grootte en rugtekening stellig deze soort. Een 20 m verder nog een 3e ex., waarbij we de witte vleugelboeg en rugtekening prachtig konden zien.

11 September weer 1 ex. opgestoten; de witte vleugelboeg waargenomen. (J. E. Sluiters).

Fulica a. atra L. — Meerkoet. Op 13 Juni 1943 vertoefden reeds ± 100 gekoppelde meerkoeten aan de kust van het Kampereiland; op 27 Juni was de troep aangegroeid tot ± 200 ex. (t. K.).

Op 13 en 14 Juni 1943 minstens ± 100 ex. op het Amstelmeer, in troepverband. (W. J. Resoort).

Reeds in Vogels Zuiderzeegebied (p. 70) wees ik er op, dat bij het Kampereiland ook in Mei tot zelfs begin Juni soms troepjes of meer verspreide vogels aan de kust vertoeven, waarvan het niet duidelijk is of dat voorwerpen zijn, die niet tot broeden komen dan wel hun nesten verloren hebben. Dergelijke aantallen namen wij echter midden Juni nimmer waar. Van andere kustgedeelten zijn er wel gegevens uit begin Juli, bijv. 3 Juli 1938 ± 800 bij Elburg; 5 Juli 1937 enkele 100en en 6 Juli 1939 250 à 300 op het Amstelmeer (Ardea, 28, p. 104; 27, p. 108 en 29, p. 215). (t. K.).

Coturnix c. coturnix (L.) — Kwartel. Op de grote ontginningen „Jonkershoeve” van de Renkumsche Heide onder Wolfheze (G.) breidt de kwartelstand zich volgens den bedrijfsboer gaandeweg aanmerkelijk uit. Hij schatte het aantal broedparen van het seizoen 1943 op minstens vijf. Zowel dr Kluijver als ondergetekende mochten zich bij herhaling van de aanwezigheid van deze vogels overtuigen. Enkele keren werden er kuikens door de maaimachine getroffen; één ex. bevindt zich in de coll. van de Plantenziektenkundige Dienst te Wageningen.

Op 6 September werd nog 1 ad. met 6 jongen aangetroffen, de laatsten konden reeds tamelijk goed vliegen. Ook zag men een kluchtje van 1 oude met veel kleiner jongen, die nog nauwelijks fladderden. (A. B. Wigman).

Volgens het Practical Handbook, (III, p. 882) zijn verse eieren gevonden tot in September. (t. K.).

Mij werden dit voorjaar een drietal kwarteleieren getoond, die waren overgebleven van een nest met negen stuks, welke in Juni 1941 bij Warten a (Fr.) in een stuk miedland waren uitgemaaid. Later sprak ik den maaier, die het feit bevestigde. (Tsj. de Vries).

In 1941 en 1942 talrijk in het Montferland; de soort schijnt er toe te nemen. (In Weer en Wind, 7, p. 24).

Kampen, begin Nov. 1943.

In Memoriam Dr L. P. de Bussy.

Op 8 November 1943 overleed te Baarn op 64-jarigen leeftijd professor Dr L. P. le Cosquino de Bussy, bijzonder hoogleraar aan de Indologische faculteit van de Rijksuniversiteit te Utrecht, Commandeur in de Orde van Oranje Nassau, Ridder in de Orde van den Nederlandschen Leeuw. De Bussy was een van de baanbrekende beoefenaren van de ornithologie in Nederlandsch Indië en in het bijzonder van Sumatra's Oostkust. Tijdens zijn loopbaan aan het Deli Proefstation, van welke in-